ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Պատասխանատու Յովհաննէս Փիլիպեան

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ

Նամակքն ուղղելի են առ Գ. Գ. Պալդազարեան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 26 ԱՊՐԻԼ 1880 — ԹԻՒ 1143

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԳՂԻԱ · Ընտրական ճգունքն աւարտելու, ուր ազատականք յաղթանակը տարին, անկէ ի վեր ունեցան վեհ. Թագուհւոյն իր մայրաքաղաքը վերադարձն, լորտ Պիքընսֆիլտի և իր նախարարութեան խմբովին հրաժեշտը, և Նոր նախարարութեան կազմելու պատրաստութիւնքն։ Արդէն լորտ Հարթինթըն Նոր նախարարութիւն կազմելու պատիւը Պ. Կլէտսթընի զատկանիլը խնդրած էր վեհ. Թագուհիէն, վերջապէս Ազատական նախարարութիւնն կազմուեցաւ Պ. Կլէտսթընի նախագահութեան ներքև, որոյ ցուցակի պարունակութիւնն է.

Պ. Կլէտսթըն, Նախագահ, միանգամայն ելեւմտից նախարար,
Լորտ Կրանվիլ, արտաքին գործոց,
Լորտ Հարթինթըն, Հնդկաստանի գործոց,
Պ. Չիլտըրս, զինուորական գործոց,
Լորտ Նորթպրուկ, ծովային գործոց,
Լորտ Գըմպըրլէյ, գաղթականութեանց,
Պ. Ատամ, հասարակային շինուածոց,
Տ'Արգուր կոմս, ներքին գործոց,
Արկայլի դուքսն, խորհրդոյ պատ. Նախագահ,
Պ. Սբէնսէր, երկրորդական խորհրդոյ նախագահ
Պ. Ֆօսթըր, փոխարքայ Իրլանտայ,
Լորտ Սէլպօրն, աւագ դիւանադպիր,
Լորտ Բայըըն, փոխարքայ Հնդկաստանի,
Պ. Ֆաուսէթ, Թղթատարութեանց նախարար,
Պ. Միւնտէլա, փոխ—նախագահ,
Պ. Պրայթ, Լանքասթրի դքսութեն դիւանադպիր
Պ. Տիլք, արտաքին գործոց երկրորդական դիւանադպիր։

Այսպէս ազատական կուսակցութիւնն իշխանութեան հասած կը տեսնեմք, բայց թէ՝ իւր յառաջադրոյն բրած խոստումներն պիտի կատարէ՞, կամ գործադրութեան համար ի՞նչ տեսակ միջոցներ ձեռք պիտի առնու, չէ կարելի գիտել նախ քան իւր առաջին նիստն, որ պիտի գումարուի Մայիս 20ին։

Գահաժառանգ Ուէլս իշխանն այցելութիւն տուաւ Պ. Կլէտսթընի։

Բազմաթիւ հեռագիրներ կ'ուղղուին առ Պ. Կլէտսթըն շնորհաւորելու համար ազատականաց ընտրական յաղթանակը։

ԳԱՂՂԻԱ։ Խորհրդարանին նախագահ, միանգամայն արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Ֆրէյսինէ շրջաբերական մի ուղղած է բոլոր անոնց՝ որ օտար երկիրներու մէջ Գաղղիոյ Հանրապետութեան ներկայացուցիչք են։ Սոյն շրջաբերականին Գաղղիոյ արտաքին յարաբերութեանց՝ մասին ընդարձակ տեսութիւններ կը պարունակէ և պատմական ոճով մի քանի տարուան անցքերն և արդի կացութիւնն լուսաբանելով՝ գաղղիական ներկայացուցչաց կը յիշեցնէ հրահանգներ կուտայ, անոնց՝ տեղական կառավարութեանց հետ վարուելու եղանակին մէջ ընդհանրապէս ի՞նչ ուղղութիւն բռնելու կարևորութիւնը ծրագրելով։ Պ. տը Ֆրէյսինէ կը յայտարարէ թէ՝ հաստատած է ի մտի յաւերժայիշատակ Պ. Թիէրսի բռնած տարիներէ ի վեր գծագրած քաղաքականութեան պատկառել, և անդադար յարատևել նոյնին մէջ, որ Գաղղիոյ մեծապէս օգտակար է. «Պէտք է, կ'ըսէ, անցեալը աչաց առջև ունենալ միմիայն անոր մէջ կարևոր տեղեկութիւններ և փորձառական հմտութիւններ քաղելու համար. և սոյն քաղաքականութիւնն գլխաւորապէս սիրոյ և խաղաղութեան հակամէտ քաղաքականութիւն մ'է»։

Կը հաստատեն թէ՝ Պ. Ժիւլ Սիմօն ծերակուտի ժողովոյն նախագահ պիտի ընտրուի փոխանակ Պ. Մարթէլի, որ հրաժարած է։ Պ. Ժիւլ Սիմօն ոչ միայն իրեն յատուկ իմաստասիրական՝ այլ քաղաքագէտ հանճարովն ևս մեծ արժանաւորութիւն ունի։

Հարթմանի խնդիրն իր կարևորութիւնը կորսնցնելուն և Կորչաքօֆ իշխանին օրըստօրէ առողջանալուն վրայ կ'ըսուի թէ՝ Օրլօֆ իշխանն Բարիզ պիտի վերադառնայ իբրև դեսպան։ Հարթման Լոնտոն ապաստանած է, ուսկից նամակ մի կ'ուղղէ Բարիզի Վօլթէր լրագրի խմբագրին, կրկնելով այն տեղեկութիւններն, զորս ասկէ առաջ Բարիզի մէջ բերան ի բերան խօսելով հաղորդած էր նմա։ Հարթմանի և խմբագրին հետաքրքրութեան արժանի խօսակցութիւնն ընթերցողք լրագրոյս 1141—1142 և ներկայ թիւերու մէջ կը գտնեն։

ՌՈՒՍԻԱ։ Եւրոպական լրագիրք Լորիս Մէլիքօֆի աշխարհավարութեան նրբահանճար տաղանդը գովութեամբ կը յիշատակեն, Ռուսիոյ տագնապալի վիճակին մէջ «բարերար ոգի» հռչակելով զնա։ Քանի որ ուրացականներու oinliste դաւադրութիւններն գամ քան զգամ առաւել սպառնալից կը դառնային, և համայն Ռուսիա անանդորր կացութեան մէջ կը գտնուէր քանի որ կուրքըններու և Մուրավիէֆներու խիստ եղանակներն ոչ միայն դարման մի չէին բերած այլ իրաց այս վիճակին աւելի ծանր կերպարանք մի կուտային, Լորիս Մէլիքօֆի նախագահութեան ներքև կազմուած գործադիր Յանձնախումբն, որուն ընդարձակ արտօնութիւններ տրուած են, բաւական յաջողեցաւ յուզմունքն հանդարտեցնելու։ Վիէննայի Ֆրէմտէնպլաթ լրագիրն կը խոստովանի թէ՝ Մէլիքօֆ իւր ամենակարևոր և փափուկ իշխանութիւնն մեծ խոհականութեամբ գործածեց, Ուրացականութեան բուռն հոսանքին առաջքն առնելու համար, փոխանակ իրմէ առաջ գտնուող Ռուս պաշտօնակալաց պէս ծայրայեղ պատիժներ և բռնաւորական միջոցներ ի գործ դնելու նոցա հրամանաւ յառաջադոյն եղած աքսորներն և բանտարկութիւններն վերաքննելու հոգ տարաւ։ Այս կերպիւ անհա հայկազն զօրապետը, իւր տոհմային խոհեմութեամբ Ռուսիոյ խաղաղութիւն և շինութիւն բերող, իսկ Աղեքսանդր կայսեր բարի հրեշտակն կը հանդիսանայ։

Ռուսիոյ միապետական կառավարութեան մէջ Մէլիքօֆի ձեռամբ առաջին անգամ մտած սոյն չափաւորութիւններն տեսնելով Ուրացականք համակրական բերում մի կ'զգան այժմ դէպ ի հայազգի զօրապետն, և անորմէ միայն և ոչ թէ Ռուս պաշտօնատարներէ կ'սպասեն վերաքննութիւն անցեալին և վերաշինութիւն ապագային։ Ուրացականք առ ժամս, թէև ոչ հնազանդած՝ սակայն նոր և տարբեր աշխարհավա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽՕՍՔ ՄԱՆԿԱՆ ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԻՒՐ

Ո՛վ սիրելի հայր իմ և մայր, պատմեմ ձեզի, դպրոցէն
Ի՞նչ կ'ուսանիմ որ իմանաք, թէ ձեր ջանքերն ունայն չեն։
Կայ մի Աստուած, որոյ հրաման երկինք երկիր ըստեղծեց.
Աւետարանն է կենաց դուռ, որ սուրբ շաւիղ մեզ գծեց։
Մարդոյ սրտին մէջ կայ մի խիղճ, ձայն Աստուծոյ ազդարար,
Զոր գիտութեամբ լուսաւորել մեր մեծ պարտքն է անդադար։
Արարատայ լերին ներքև գոռոզ Բէլը կործանող
Հայկէն ըսկիզբ կ'առնու մեր Ազգ և Հայաստան բարեհող։
Զորս մեծամեծ բարձր աթոռներ Հայաստանի զարդ եղան,
Բարձրացուցին նորա փառքը. բայց այժմ քրդաց են կոխան։
Երգ մի գիտեմ, ըսեմ ձեզի, որ դպրոցէն սորվեցայ,
Մտիկ ըրէք, հայր իմ և մայր, ի՞նչ ցաւագին երգ է սա։
«Կար ժամանակ՝ որ և Հայերն Արքայ իշխող ունէին,
Եւ զինավառ անթիւ զօրքեր իւրեանց երկրում պահէին։
«Կար ժամանակ՝ որ և նոքա նըման ծաղկած ազգերի
Զարդարելով աշխարհ Հայկայ փայլում էին անուանի։
«Բայց այժմ անտէր, անթագաւոր, գերի, ծառայ ցաւագին,
Այստեղ այնտեղ խիստ չըքաւոր չարչարվում են գլխովին։
«Այժմ նոքա անմխիթար հայրենիքից զրկուելով
Վա՜յ են կանչում թշուառաբար հալածանքներ կըրելով»։
Գիտեմ, այս երգ ձեզ տխրութիւն կուտայ, սէր իմ հայր և մայր.
Բայց դպրոցներն մեզ կը կրթեն որ հայրենեաց բերենք ճար։
Թէ մեր նախնիք տգիտութեամբ կորսնցուցին իւրեանց թագ,
Մեք գիտութեամբ պէտք է գտնենք այն կորուսած ճոխ վիճակ.
Պէտք է սիրենք միշտ գիտութիւնն, ազգ և օրէնք, հայրենիք.
Որ մեծ ազգաց առջև գտնենք վարկ, համբաւ, արժանիք։
Մեր նըպատակ պէտք է լինի յառաջ դիմել դարուս հետ.
Թէ չէ՝ կորուստ կայ մեր առջև. ամօթ մեզի մնալ ետ։
Այն որ ինկած մեր Հայաստանն ուղիղ սրտով կըսիրէ,
Պէտք է օգնէ անոր սիրով դաժան վէրքերն դարմանէ։
Կան ազգասէր հիմա հայեր, որ գումարներ կըզոհեն,
Հայաստանի օգտին համար ոգի և սիրտ կըմաշեն։
Ես չեմ ըսեր այնպէս ըրէք, ո՛վ սիրելի հայր իմ մայր,
Այլ կրթութեան իմ հոգ տանիք՝ ըլլամ ազգին օգտակար։
Միայն դպրոցն է այն տաճար որ կըծընի լաւ մարդեր,
Որ հայրենեաց կուտայ զաւակ կենցաղագէտ, ազգասէր։
Ունայն ծախքեր կորուստ բերեն մեր տան և մեր հայրենեաց.
Բայց դպրոցներն կանգնեն մեր տուն և մեր աշխարհ նախահարց։
Ուստի ծախուց խնայութիւն ընելն՝ օգնել է անձին.
Անձին օգնելն մեծ զօրութիւն կուտայ մեր խեղճ աշխարհին։
Ունայնութեան համար տրուած գանձերն եթէ հաւաքուին,
Եւ կրթութեան սուրբ Սեղանին մաքուր զոհեր նուիրուին։
Գիտութիւններն կըծաւալին, կ'ազնուանայ ժողովուրդ.
Ազգն արժանիք այլոց առջև և փայլ կ'առնու բազմօգուտ։
Ուստի օրհնեա՜լ են այն հայեր որ մեծ կամ փոքր լումայով
Հայաստանին կ'օգնեն սիրով ճոխ գիտութեանց շաւիղով։

Ս. Մ. Յ. Պ.

րութենէ մի օգուտ քաղելու յուսով՝ իրենց եղեռնական փորձերն չափաւորած կ'երեւին ։ Հրատարակութեանց մէջ կը յայտարարեն թէ իրենց ընկերութեան հիմնագիծն Եւրոպիոյ ընկերվարականաց սկզբունքին համաձայն է, որ Գաղղիոյ հասարակորդաց կարծիքէն չեն . թէ անկախութիւն ունին որ Լորիս Մէլիքօֆի միջոցաւ վաղ կամ անդ ան սահմանադրութիւն մի պիտի հաստատուի, և թէ կատարեալ անձնուրացութեամբ հաստատած են ի մտի չլինել զինաթափ մինչև որ իրենց նպատակին հասնին ։

—Աղէքսանդր կայսրն այցելութիւն տուաւ Կորչաքօֆ իշխանին, որ սկսած է ապաքինիլ։

Խարքովի կառավարիչ Քրափոթքին իշխանն սպանող ոճրագործը ձեռք անցաւ ։

Տէյլի—Նիւզի թղթակցի խօսքին նայելով, Ռուսական բանակը, որ վերջերս Թիւրքմէններէ հարուած կրած էր, աւելի ստուարանալով, և Կովկասեան փոխարքայ Միքայէլ մեծ դուքսին ; որ կայսեր եղբայրն է, հրամանատարութեան ներքև վերստին պիտի յարձակի Թիւրքմէններուն վրայ ։

Անգղիական լրագիրներն կ'իմացնեն մեզ առաջին պաշտօնեայ Պ. Կլէտսթոնի եկեղեցւոյ մէջ դպրական ընթերցուած մի կարդալը ։ Տէրութեան առաջին պաշտօնէին սոյն ընթացքը ոչ այնքան նորին խոնարհամտութեան ընծայելով կը զարմանանք , որչափ նորին քրիստոնէական ուղղոյն, վերագրելով կը խորհինք զինքը իբրև Աստուծոյ տանը վայելչութիւնը ճշմարտապէս սիրողներէն մին ։

(Շարունակութիւն եւ վերջ :)

Խմբ.—Ռուս ոստիկանութիւնը շատ աչալուրջ է ։

Հարթ.—Երկու տարիէ ի վեր խիստ մեծ յառաջադիմութիւն ըրաւ ։

Խմբ.—Ոստիկանութեան ապարանքին մէջ վիճակդ ի՞նչպէս էր ։

Հարթ.—Շատ հանդիստ . կանոնաւոր խուց մի ունէի , և ազատութիւն ունէի դուրսէն ուտելիք բերել տալ ինծ ։

Խմբ.—Թոյլ կո՞ր քեզ լրագիր կարդալ ։

Հարթ.—Ո՛րչափ ուզէի ։ Հսկողներէս մին Պ. Անտրիէօ շատ ազնիւ էր առ իս . բայց Պ. Մասէ խաբեց զիս վատաբար . վասնզի իր պատուոյն վրայ երդում ըրաւ ըսելով թէ եթէ խոստովանիս թէ՝ անունդ Հարթման է , պիտի արձակուիս ։ Ընդհակառակն նա շատ չարչարեց զիս մինչև Պ. Անճիլհէրտի գալ յաջորդելը ։

Խմբ.—Շնորհապա՞րտ ես Պ. Անճիլհէրտի ։

Հարթ.—Այո՛, այո՛ (ռուսերէն այո՛, այո՛), կախաղան չելնելս Պ. Անճիլհէրտի և մամուլին կը պարտաւորիմ ։

Խմբ.—Կարծեմ բարեկամ են իրարու Աղէքսանդր և Գիյոմ ։

Հարթ.—Այո՛ , սակայն այս երկու ազգերն իրար կ'ատեն ։ Եւ համայն Ռուսիա սրտով գաղղիացի է ։

Խմբ.—Իբրև երախտագիտութի՞ւն այդպէս կը խօսիս արդեօք ։

Հարթ.—Ո՛չ . այլ հաստատապէս գիտեմ . . . ։ Ռուսիոյ և Գաղղիոյ մէջ դաշնակցութիւնն կարևորագոյն է Ռուսիոյ քան թէ Գաղղիոյ . իսկ Գերմանիոյ բարեկամութիւնն երևութական իմն է ։ Վեհապետներն , երբ հասարակաց կարծիքն իրենց կողմը չունին, անզօր են խաղաւ ։ Կ'երդնում՝ որ Ռուսիա ոչ այնքան կ'ատէ զԱնգղիա , որքան Բրուսիայէն կը զզուի ։

Խմբ.—Անգղիոյ մէջ ի՞նչպէս կանցունես ժամանակդ ։

Հարթ.—Ապահով՝ բայց շատ ձանձրոյթ կզգամ ։

Խմբ.—Լոնտոնի ձեր դեսպան Լոպանօֆ իշխանն տրամադի՞ր է արդեօք Անգղիոյ կառավարութենէ պահանջել զքեզ ։

Հարթ.—Հարկաւ ո՛չ . վասնզի Ռուսիա չուզեր որ երկրորդ մերժման մի ևս ենթարկուի ։

Խմբ.—Լրագիր մի կը հաստատէ թէ՝ Լոնտոն մտած օրդ Ռուսական դեսպանատան յանձներ ես քու թուղթերդ , իրա՞ւ է ։

Հարթ.—Այդպիսի այլանդակ բան ընելու չափ բաւական կրթութիւն ունիմ ։

Խմբ.—Հիմա կարո՞ղ ես Գաղղիա դառնալ ։

Հարթ.—Կարող եմ այո՛, վասնզի արգելիչ հրաման մի չկայ այդ մասին ։

Խմբ.—Ստո՞յգ է , ինչպէս Թայմզ գրած էր , թէ՝ անգղիական ոստիկանութիւնն 400 սթերլին խոստացեր է քեզ որ Անգղիայէն մեկնիս ։

Հարթ.—Բոլորովին անհիմն է ։

Խմբ.—Ապրելու ի՞նչ միջոցներ ունիս այստեղ ։

Հարթ.—Ձեմ կրնար պատասխանել ։

Խմբ.—Ռուս ոստիկանութիւնն հետամուտ եղա՞ւ քեզ մինչև Լոնտոն ։

Հարթ.—Հաւանական է . Նիւհէվըն նաւին մէջ լրտեսներ դրած պիտի ըլլայ . բայց զիս յափշտակելու ամեն փորձ անկարելի էր . որովհետև բարեկամներս և ես համակ սպառազէն էինք . և չեմ կարծեր որ Ռուս ոստիկանութիւնն Լոնտոնի մէջ ուր գտնուիլս գտած լինի ։

Խմբ.—Բնակութիւնդ շատ տեղ փոխեցի՞ր ։

Հարթ.—Ոչ, գալէս ի վեր այս տունը կը բնակիմ . բայց մտադիր եմ քիչ օրէն տեղափոխիլ որ բարեկամներուս մօտ գտնուիմ ։

Խմբ.—Լոնտոնի մէջ շատ ուրացականներ nihilistes կա՞ն ։

Հարթ.—Կուզէք ըսել ընկերականներ socialiste Այո՛, բաւական գումարտակ մի ենք ։

Խմբ.—Ուրացականի և միջազգայինի մէջ ի՞նչ ի՞նչ կցորդութիւններ կա՞ն ։

Հարթ.—Կուզէք ըսել ընկերվարականի և միջազգայինի մէջ ։ Այո՛ կան ։

Խմբ.—Ինչո՞ւ կը [illegible] «ուրացական» բառը ։

Հարթ.—Վասնզի չեմ հասկնար թէ ի՞նչ կը նշանակէ այդ բառը , թէպէտ Անգղիոյ և Գաղղիոյ մէջ այս անունը յատկացուցին մեզ . և թէպէտ Ռուս կառավարութիւնն նոյնն կը գործածէ մեզ համար . սակայն ըստ իս նշանակութիւն մի չունի այդ բառը ։

Խմբ.—Այդ բառին նշանակութիւնն է ըստ մեզ՝ ուրացումն Աստուծոյ , թագաւորի, ամուսնութեան և սեպհականութեան . . . ։

Հարթ. Ծաղրաբանութիւն է՝ այդ ։ Ռուսիոյ մէջ եղած նոր գաղափարաց այս շարժումը ուրիշ բան չէ՝ բայց միայն ընկերվարական գաղափարաց շարժում ։ Այդ բառը նշանակութիւն չունի Ռուս երիտասարդութեան առջև ։

Խմբ.—Հուսկ ուրեմն ո՞վ հնարեց այս բառը ։

Հարթ.—Դարուս սկիզբի գրագէտներն ։ Բայց սոյն [illegible] բառին ճշգրիտ նշանակութիւնն իմացունեմ քեզ . նիհիլիզմ չնշանակեր ուրացութիւն, այլ անձնուրացութիւն յամենայնի . . . ։

Խմբ.—Ուրեմն ընկերվարական մի ես դու ։

Հարթ.—Ճիշդը խօսեցաք ։

Խմբ.—Կրնա՞ք երեք բառով ծանօթացնել ինձ ձեր ընկերութեան հիմնագիծը ։

Հարթ.—Երեք բառով դժուար է . չունինք ձեր բարեկարգութիւնը որով կարենանք մեր բոլոր իղձերը ծրագրել այն երեք բառերով որք են՝ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն ։ Մեր ընկերվարականութիւնն չնմանիր ոչ գաղղիական հասարակորդութեան communisme և ոչ

ՀՐԱՆՏ ԵՒ ԲԷՊԻՔԷ

ՎԷՊ ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ

(Տես լրագրոյս նախընթաց թիւը :)

Գնացին դեսպաններն Հայաստան ու իրենց պատուիրածին համեմատ խօսեցան Հայոց թագաւորին առջև այսպէս ։

«Մեծ թագաւորն Պարսկաստանի մեր վեհապետն Սուլէյման կ'աղաչէ զվեհափառութիւն Ձեր, որ բարեհաճիք այս մեծ և ծանր նախատինքն չընել իրեն . զի թագաւորներն որչափ թշնամի իսկ ըլլան իրարու՝ վայելուչ չէ որ ընտանեկան պատւոյ վերաբերեալ պարագաներու մէջ, ի վնաս թագին և արքայական արեան մանաւանդ երբ անկէ իրենց մեծ շահ մի յառաջ դալիք չունի , ախտագրուժ մանրիկներու ստորնջական ըլլան ։ Իսկ թէ որ թագաւորներն այսպիսի բաներ ընեն , աշխարհիս ամենէն վատը կրնան համարուիլ . և պատեհ միջոցներ աւուած կ'ըլլան նախանձորդներու հաւատարմութեան պատրուակին տակ ծանր զէնքներ հասցընել երբեմն մէկին երբեմն միւսին ըստ իրենց հաճոյից ։ Այս կերպիւ թագաւորներն իրենց ամուր բերդերուն մէջ անգամ իրենց ծառաներուն երեսէն աւելի անապահով պիտի ըլլան՝ քան թէ ամայի անտառներու ուղևորներն աւազակներու երեսէն ։ Ուստի մեր վեհապետն յուսալից կ'ըխնդրէ Ձեր վեհափառութենէ՝ որ իրեն դարձունէք Հրանտն ու Բէպիքէն . որպէս զի արժանի պատժով վրէժ լուծէ մէկուն ըրած յիմարութեան և չարութեան . իսկ միւսին տիրադրուժ վատութեան համար ։ Մեր վեհապետն համոզուած և վստահ լինելով թէ՝ Ձեր վեհափառութիւնն ունեցած նկատմունք մեկզի ի թագւով, ամենէ աւելի իրեն՝ իբրև ձեր բարձակցին հարկաւ պատիւը տեղը բերելու տրամադիր էք՝ կ'իմացունէ վերջապէս Ձեր վեհափառութեան որ մաքէ չհանէք թէ՝ առեսօք կնոջ մը յանցանքին ու մանկիկի մը պատճառաւ բոլոր Ասիա տակնուվրայ եղաւ , և գերահռչակն Տրովա ի հուր և ի սուր մատնուեցաւ ։»

Հայոց թագաւորն՝ որ բանիբուն ու նրբահանճար մարդ մի էր , և մեծ հաճութիւն զգացած էր իրեններէն մէկուն այս խաղը իր գլխաւոր թշնամիին խաղացած ըլլալուն համար, պատասխանեց դեսպաններուն և ըսաւ ։

«Ձեր այդ առաջարկած դէպքը ականջս հասած ժամանակը , թէ որ ձեր թագաւորին կարծածին պէս ես ևս համարէի , Հրանտ ոչ միայն իմ քովս չէի ապահովէր , այլ կամ իմ սահմաններէս դուրս կը վռնտէի , և կամ ձեր արքայի պատիւը պահելու և իմ պարտքս կատարելու համար , ինչպէս կը յիշեցընէ նա , շատ մը կղրկէի զանի մինչև Սուղա որ ընդունի իր արժանաւոր պատուհասը ։ Բայց որովհետև ձեր արքային կարծածէն ես շատ տարբեր նկատած էի այս դէպքը , ուստի Հրանտի ինձի եկած ժամանակ իր և կնոջը կեանքը ապահովելու համար իրեն տուած խօսքս յարգելու ստիպուած կը գտնուիմ և չեմ կրնար շնորհել ձեզ զանի զոր ձեր արքային անունովը ինձմէ կը խնդրէք ։ Եւ զի իմ դատումս խիստ ուղիղ է , գործը ինքնին կը ցուցընէ , ինքն իսկ թող մտածէ՝ բայց ուղղութեամբ , և տեսնէ թէ այնպէս բոցավառ սիրով և առանց ուրիշի պատիւը արատելու երիտասարդի մը այսօրինակ մէկ փորձը մատնութիւն կրնա՞յ համարուիլ կամ պատուհաս և անողորմ մահու արժանաւորութիւն կունենա՞յ . թող ինքնին դատէ ։ Այո՛ կ'ըլլար մատնութիւն՝ թէ որ Հրանտ բռնաբարելով արքայազուն աղջիկը թողուր լքէր զանի և յանձն չառնուր իրեն կնութեան սեփականելու , յիրաւի ասիկա ամեն կերպ պատուհասի արժանի կ'ըլլար . բայց որովհետև զանի իրեն կին ըրած է , ես այս բանիս մէջ միայն սիրոյ յանցանք մի կը տեսնեմ որ աւելի արդահատութեան քան պատժոյ է արժան . Գուցէ ձեր թագաւորը ըսէ թէ՝ Հրանտ իմ աղջիկս իրեն կնութեան սեփականելու այս եղանակը ամեն պատշաճութիւններն յանպատշաճս փոխարկեց . ես կ'ըսեմ թէ այդ փաստը փտուն է և անզօր ։ Ինքն չգիտե՞ր միթէ՝ որ սիրոյ ճգունքը ամենազօր են քան մարդկային ուրիշ կիրքերը . դարձեալ չգիտե՞ր միթէ՝ որ սիրոյ բռնութիւնները խոհեմութեամբ կառավարելու համար հարկ է նոյն ինքն սիրոյն պահանջած կերպերուն հակառակ չվարուիլ այլ մանաւանդ համակերպիլ ։ Եւ ինչո՞ւ ասոր կարծուած (թէպէտ իրօք ասոր իսկ եղած ըլլար) երիտասարդի մը իր աղջիկը կնութեան առնուլը այդչափ անհեդեդ բան կը թուի իրեն մինչդեռ հին և նոր ազգաց մէջերն յայտնապէս կը հաստատեն թէ՝ շատ թագաւորի օրիորդներ իրենցմէ ստորին երիտասարդներու հետ ամուսնանալով աւելի երջանիկ կեանք վարեցին քան թէ ուրիշները որ ահեղ աշխարհակալներու զուգակից հետ միանալով դժբաղդ եղան ։ Ասկէ զատ չէ թէ հարստութիւնն ու իշխանութիւնը՝ այլ վեհանձն ոգին ու ճշմարիտ առաքինութիւնն է որ մարդը մեծամեծ դահերու արժանի կը ցուցընէ ։ Եւ թէ որ Սուլէյման կը կարծէ թէ՝ մեծութիւններն մարդը արքայական դահը կը բարձրացընեն, ըսէք իրեն իմ կողմէ . թող չցուի բնաւ այս ա-

Ազման ընկերվարականութեան ։ Միայն իրլանտացի Ֆէնիանը կրնայ համեմատութեան կէտ նկատուիլ։ Մեր վարդապետութեանց ծրագիր տետրակ մի պատրաստելու վրայ եմ. որմէ հատ մի պէտք է ղրկեմ ձեզ։

Խմբ.—Մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդամ զայն ։ Ի՞նչ է ձեր կրօնը ։

Հայր.—Անաստուածներ ենք այդ մասին. ամեն վարդապետութիւն կ'ընդունինք, որպէսզի քաղաքացիք չխրտչին մեզմէ ։

Խմբ.—Ձեր... «ընկերվարականութիւնն» երբեք չ'վհատիր ։

Հայր.—Ընդհակառակն կըզօրանայ, անթիւ են մեր այրիչներն, և համոզուած ենք որ քիչ ատենէն պիտի յաղթենք ամեն կարելի միջոցներով։

Խմբ.—Եթէ Ջարը ձեզ Սահմանադրութիւն շնորհէ, կըդադրի՞ք անոր կենաց սպառնալէ ։

Հայր.—Կարելի է. վերջապէս անհրաժեշտ է որ Ռուսիա սահմանադրութիւն մի պէտք է ունենայ։ Լորիս Մէլիքօֆ պիտի տայ մեզ զայն ։

Խմբ.—Լորիս Մէլիքօֆ Աղէքսանդրի բնական զաւակը չէ՞ ։

Հայր.—Զայն մի է այդպէս տարածուած։ Մէլիքօֆ հանճարեղ և հաստատամիտ մարդ է. սակայն պիտի հարկադրուի շնորհումներ ընել։

Խմբ.—Զարին որդին ազատականներէ է՞ ։

Հայր.—Այնպէս կըցուցընէ. միջնամեր ժառանգներն միշտ ազատական են. բայց երբ թագը ժառանգեն, իրենց ազատականութիւնը բռնաւորութեան կըփոխուի։ Աղէքսանդր գահը ելլալէ առաջ ազատական մի էր ։

Խմբ.—Խօսքերս վերջացնելով, խնդրեմ ըսէ ինձ պարզ և համառօտ։ Ռուսիոյ մէջ գործերուն ճշմարիտ վիճակն ի՞նչպէս է ։

Հայր.—Ցաղնապ, որուն նմանը չէ տեսնուած աշխարհի պատմութեան մէջ ։ Ամեն ինչ խանգարուած, ընկերվարականութիւնն ամեն տեղ արմատներ ձգած է. զօր տեղը ամեն կողմ բանտեր կըշինուին։ Ռուսիա կամ ազատ պիտի լինի կամ ամենևին պիտի չմնայ ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Պէրլինի դաշնագրին համեմատ Գարատաղի թողուած տեղերը օսմանեան զօրքերէն պարպուիլը անյայտ պատճառներով ուշանալուն վրայ, խնդիրն կնճռոտեցաւ, նոյնիսկ ալպանացւոց և գարատաղցւոց մէջ մի քանի ընդհարումներ ևս պատահեցան ։ Մայրաքաղաքիս դեսպանք հաւաքական ծանուցագրով մի դիտողութիւն ըրին թէ՛ Բ. Դուռը պէտք էր ժամանակին ծանուցած լինէր գարատաղցւոց, որպէսզի սոքա հարկ եղած պահպանութեան միջոցներն ձեռք առած լինէին. մինչդեռ այսպէս եղած չլինելով՝ ալպանացիք առիթ գտեր են նոյն տեղերը մանելու ։ Բ. Դուռն Շքօտրայի ընդհանուր կառավարիչ Իզէթ բաշայէն, որուն յանձնուած էր հսկել նոյն գործողութեանց վրայ, ընդունած հեռագրին հաղորդեց ի պատասխանի հաւաքական ծանուցագրին դեսպանաց։ Յիշեալ հեռագրով Իզէթ բաշա կ'իմացնէ թէ՝ փակորիցա գաւառ խաչական հիւպատոսին և Թարգմանին տեսած տեղեկագրին համեմատ օսմանեան զօրքերն և պաշտօնեայք նոյն տեղերը պարպելու գործին մէջ անպիսի ընթացք բռնած են, զոր այս մասին հաստատուած պայմաններն կըպահանջէին ։

—Մինչդեռ ամեն ազգայինք «Լրագիր» վերստին հրատարակութեան լուրը ուրախութեամբ կ'ակնկալէին, ցաւօք սրտի կ'իմանանք այժմ որ Լէվընթ Հէրըլտ Հայոց վրայ հրատարակած մէկ յօդուածին, և Թէրճէմանը Էֆքեար Լոնտոնի Քօնթեմբօրէրի Ռըվիւ հանդէսին «Արևելեան պետական անձ մի» ստորագրութեամբ և «Հայկական խնդիր» վերնագրով յօդուածը թարգմանելու ձեռնարկած լինելուն համար խափանման ենթարկեցան ։ Նոյն խստութիւնն, որ պահ մի Մասիսի վրայ եւս գործադրուեր է, հարկաւ մեծ ցաւ պատճառած է ամեն ազգայնոց ։ Սակայն բոլորովին զուրկ չենք յուսալէ որ Մասիսէ եղածին նման միւս լրագիրներուն եւս անյապաղ շնորհում պէտք է լինի ։

Ի մասնաւորի կըյայտնեմք միանգամայն թէ որչափ մեծ եղած էր մեր ցաւը Մասիսի պահ մի խափանման մասին, այնքան առաւել է մեր ուրախութիւնն նորին հրատարակութեան, որ իւր ազգօգուտ թերթերովն մեծ ծառայութիւն կըմատուցանէ Ազգին. ուստի և կըշնորհաւորեմք նմա իւր 29ամեայ խմբագրական նկարագիրութիւնն, որով Ազգին սիրալիր համակրանաց կատարելապէս արժանի է ։

—Սըր Հէնրի Լէյարտ իւր տիկնոջ հետ միասին Սուլթանին այցելութեան երթալով՝ երկար ժամանակ կայսերական պալատը մնացեր են ։

—Սէլանիկի ծովախորշին մէջ փարոս մի հաստատելու ձեռնարկուած է, որ մինչև 8 մղոն հեռաւորութեամբ կարմիր գոյն լոյս պիտի տայ ։

—Գարսից Շահն Առեւծու և Արեգական շքանշանով պատուեր է Բէշիքթաշի Օս. հիւպատոսարանի քանցլէր Զայեան Սիմոն էֆէնտին ։

—Դեռնաշարժեր տեղի ունեցեր են Կարին, Գամխէմուհի եայլն. քիչ շատ վնասներով ։ Կեսարիոյ Երճիաս լերին մօտ արտ մի 10 կանգուն վար իջեր է, Էրճիաս հրաբուխ ունի եղեր ։

—Յունաց Պատրիարքն Պ. Զարիֆի սեղանաւորին եայլ երևելեաց ընկերութեամբ նորաշինութեան ձեռնարկեալ ազգային վարժարանը տեսնելու երթալով, Պ. Զարիֆի 500 լիրա նուէր տուեր է ։

—Տրապիզոնի Յունաց եկեղեցին մանելով գողերն 400 լիրայի արժողութեամբ թանկագին նիւթեր վերցուցեր են, ձեռք չեն անցած։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պոլսոյ Առաջնորդ գերա. Բարթուղիմէոս սրբազան Պետութեան բարձրաստիճան նախարարներու հետ տեսակցելէ զկնի, այցելութիւն տուաւ նաև անուանի յոյն սեղանաւոր Պ. Ե. Զարիֆիին որ իւր բնարոյս մարդասիրութեամբն հաճեցաւ 100 օսմանեան ոսկի նուիրել Պրուսայի Հայոց երկսեռ վարժարանին ։

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Անատոլուի սովելոց համար կազմուած Յանձնախումբն, որուն նախագահն է Քեամիլ բաշա (երբեմն կուսակալ Հալէպի) հասարակաց օգնութեան դիմած է հանգանակութեան ձեռնտուութեան առաջին ցանկի գումարն է 1450 ոսկի, հետևեալ կերպիւ.

Օսմանեան կայսերական Պանք 400. Պ. Զարիֆի 400. Կ. Պոլսոյ Պանք 300. Սօսիէթէ ժէնէրալ օթօման 200. Սօսիէթէ օթօման տը Շանժ է տը վալէօր 75. Քրէտի ժէնէրալ օթօման 75 ։

—Սեբաստիոյ կուսակալն, և Եւդոկիոյ Միւթէսարրըֆն ի պատասխանի իրենց ընդունած հրամանաց հեռագրեր են Ներքին գործոց պաշտօնատան թէ՝ Սեբաստիոյ մէջ հանգանակութեան արդիւնքն առաջին օրն 160 լիրա եղած է. իսկ Եւդոկիոյ մէջ 300 քիլէ ցորեն հանգանակեր է. և թէ՝ արդէն սոյն ցորենի մէկ մասը ուղտերու վրայ բեռցնելով ճանապարհ հանած են սովելոց հասցնելու ։

—Մայրաքաղաքիս բժշկական ժողովն իւր վերջին նստին մէջ Տօքթօր Մորթմանի առա-

---

մասնութեան վրայ, այլ առաւել ուրախ լինիցի այս կերպիւ կարող եղած պիտի լինի իր գահին ապագայն նախահոգալ. վասնզի միմիայն այս աղջիկն ունելով ինքն արդարապէս զանի իր թագին ժառանգ պէտք էր կարգել, որպէս զի ապագային մէջ ունենայ փեսայ մի այնքան հզօր՝ որչափ իւր ձեռքն է մեծազօր ընել զանի։ Իսկ թէ Հրանտ թագաւորելու արժանաւո՞ր է, ներհա՞ւն է, թէ ոչ, ուրիշի վկայութիւնը չեմ ընդունիր, այլ իւրքն որ անոր հետ ապրեցաւ, քննեց հասկցաւ զանի, և իր պետութեան մէջ ամենէն աւելի բարձր դիրք տուաւ անոր և ես լաւ կըհամարիմ որ զանի իրեն փեսայ ընէ, պետութեան գործոց վրայ զանի վերակացու կարգէ ։ Վասնզի եթէ իր աղջիկը Պարթևաց թագաւորին հարսնացնէր, Պարթևք անոր պետութիւնը պիտի գրաւէր ։ Շատ ժամանակէ ի վեր իմ քովս է իւր աղջիկը, զոր ինքն այնքան կըպաշտէ, մարդ մի ընտրած ըլլալուն համար իրեն այր որ կրնայ թագաւոր անդամ ըլլալ, քան թէ թագաւորի մի կին ըլլալով անոր գերի դառնայ ։ Ո՛հ, անմահ աստուածներն եթէ հաճին իմ աղջիկս ապրեցնել, և այսպիսի գեղեց պատահի, ոչ միայն պիտի չցաւիմ այլև պիտի դադեմ զիմ աղջիկս ինչպէս այժմ կըդադիմ իւրը՝ ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզ. զի եթէ իմ պալատիս մէջ գտնուէր Հրանտի նման մէկը որևիցէ ազգէ կամ վիճակէ, չէի սպասեր բնաւ որ իմ աղջիկս դաշնաորէն զանի իրեն այր առնու, այլ ի սրտէ և յօժարապէս զանի կուտայի անոր, համարելով թէ յերկնից եղական պարգև մի ընդունած եմ։ Երբ այնպէս ամուսին մի կըստանանէ իմ զաւակս ։ Բայց ինձ կըթուի թէ՝ Սուլէյման որչափ իրաւունք ունի պարծենալու այսպիսի բարեբաղդութեան մը համար, նոյնքան իրաւունք ունիմ ես ցաւելու զի Հրանտի նմաններ չեն գտնուիր արքունեաց մէջ ։ Խօսքս ամփոփելու համար կըյաւելում. բռնեցէք ձեր արքային, որ ամբարտաւանութիւնը թողլով ի բաց թող խորհի այս խօսքերուս վրայ. զոր եթէ ինչպէս արժան է նկատելու ըլլայ՝ պիտի չցաւի բնաւ իւր փեսային և աղջկը սիրով ընդունելուս համար այլ պիտի գովէ զիս այնքան որքան չկամենար չ՛ին իբն պատճառաւ իր փեսային և աղջկան սպանիչը ըլլալ. որոնք թէպէտ յայժ առաքինի սակայն խիստ փոքրիկ պատիժ մ'ալ եթէ վրանին դրուի կարելի է ամեն սեր յանձն առնուն ի գործ դնել։ Նաև եթէ իրաւունք հասկնալ բնաւ չկամենայ, և մինչև անգամ իր պետութիւնը սրտին զայրութեն վեր ի վայր հարկանելու տրամադիր գտնուի, իրեն կըթողում այդ հոգը, զի իրմէ երկիւղ չունիմ ինչպէս մէկը մը որ չէ կարող զիս պալատէս արտաքսել. զի իմ զօրութիւնք, փառք աստուածներուն բաւական են զօրել իւր և ուրիշ որևիցէ թագաւորի մը թագը, ինչպէս ինքն իսկ երկար փորձերով ցարդ ճանչած է ։ Եւ եթէ այնպիսի աղէտալի վիճակի մը վերածուիմ, մինչ զի պարտաւորուիմ այսպիսի գովելի իրողութեան համար պալատէս արտաքսուիլ, այնչափ մեծ վիշտ չեմ համարիր թագաւորութիւնս կորսնցնելը՝ որքան խոստմնադրուժ լինել և մատնել զայն որու հաւատարիմ եմ.»

Հայոց թագաւորն վերջ տուաւ ատ իւր բանախօսութեան, և արձակից դեսպանները ։ Անոնք եկան ու միաւմի պատմեցին իրենց արքային ինչ որ Հայաստանի գահակալը ըսած էր, նաև իմացուցին թէ այն մտերմութիւնը զոր կապած էր Հրանտի հետ, անկարելի կ'ընէր որ զանի Պարսից արքային ձեռքը տայ ։

Այս խօսքերը Սուլէյմանի զայրոյթն անհունապէս սաստկացուցին, և իր վերջին խօսքն այս եղաւ «Զգիտէ՞ Հայոց թագաւորը թէ մտերմութիւնն չարութեան կըփոխուի երբ անկէ չարիք կըծագի ուրիշին. բայց ինչ կուզէ ըլլայ. Հայոց թագաւորին կամաց հակառակ սոյն անիրաւութեան վրէժը լուծելու երբեք միջոցներ չպիտի պակսին ինձ» ։ Եւ շուտ մը Հրանտի և իր աղջկան և անոնցմէ ծնեալ բոլոր մանկանց մահուան դատակնիքը հաստատեց, զանոնք կամ ողջ կամ մեռած իր ձեռքը յանձնողին ոչ պարգևներ՝ այլ նոյնիսկ տէրութեան քաղաքներէն մին տալ խոստացաւ ։ Խիստ մեծ էր թէև պարգևաց յայտ՝ սակայն և այնպէս չգտնուեցաւ մէկը արքային հրամանը կատարելու փորձ ընող. զի Հրանտ ամենուն աչքին մեծ և առաջին համարուած էր, և ամեն մարդ գիտէր զի նա թէ իւր անձին և թէ իւր կնոջ ապահովութեան խիստ հոգատար և ուշադիր էր, մանաւանդ Հայոց թագաւորին մեծազօր դիրքը ամենուն սրտին մէջ ահ և սարսափ տպաւորած էր, որ և դառն պատուհաս սահմանած էր որու որ Հրանտի մահուան ձեռք զարնել ժպրհէր ։ Արդէն ինն տարի անցեր էր, և Հրանտի երկու արու զաւակներ ծնած էին. զորս հաւերնուն զայրութին չենթարկելու համար Հրանտ թէև ամեն կարելի միջոցներ ձեռք առած էր անոր սիրտը քաղցրացնելու. բայց ամեն ջանքն ի գերև ելին ։

(Մնացեալը յաջորդ թուով ։)

Ջարկութեան վրայ՝ որոնցմէ յաջողակ բժիշկներ յղել ի Հայաստան և այլուր, սովին պատճառաւ հիւանդութեանց դարման տանելու համար։ Հետեւեալք, Պ. Զավիցիանօ Մ. ձն, Պ. Լանցոնի կարին, Պ. Առնո Դավրէժ, Պ. Պօկալէլօ՝ Միլլէյմանիէ և Պ. Վլախօս Պրուսա, յղուեցան։

ՄԱՍԻՍ

ՏԱՐԵԼԻՔ

Նուէր Բարեգործ Ժողովրդեան Զմիւռնիոյ
Ս. Լ. Հիւանդանոցի Հայոց 1879 Բոլորին
(Շարունակութիւն եւ վերջ։)

Մեծապատիւ Տեարք,

Խաչատուր Յակոբեան	13,20
Հաճի Յովհաննէս (Քիւրտ օղլու	9,
Հաճի Յարութիւն Սարգսեան	16,10
Եղբարք Դաւիթեան	33,
Գրիգոր Գառնիկեան	7,20
Յարութիւն Պապուճճի	16,10
Կարապետ Բաբաղեան	33,
Գէորգ Աւագեան	8,10
Մարտիրոս Պօլըպէյեան	16,10
Սարգիս Արապկիրցի	15,
Կարապետ Գասպարեան	33,
Աւետիս Գասպարեան	8,10
Եղբարք Օհանեան	33,
Յակոբ Զանաքքալէլեան	32,20
Սարգիս Վարդանեան (Աքշէհիրլի)	9,
Մկրտիչ Եսայեան	33,
Միքայէլ Սարգսեան	16,20
Հաճի Բարսեղ	11,10
Պետրոս Չիչէքեան	7,
Հաճի Յովհաննէս Բարսէղեան	65,
Պօղոս Գըրքաղաճցի	9,
Խաչատուր Յակոմբեան	9,30
Թորոս Սահակեան	7,20
Հաճի Համբարձում	7,20
Թադէոս Մովսէսեան	7,
Աւետիս Մելիքեան	16,10
Գրիգոր Թադէոսեան	7,20
Հաճի Գասպար Մարգարեան	7,20
Գէորգ Ճէպճիլեան	7,20
Կարապետ Փիլիպոսեան	8,10
Գասպար Մինասեան	16,20
Գէորգ Սուլթանեան	165,
Հաճի Գէորգ Ալայընցի	33,
Նշատուր Պարտիզպանեան	33,
Յովհաննէս Պարտիզպանեան	15,
Աբրահամ Ս. Մարգարօֆ	165,
Եղբարք Պարծանքեան	165,
Եղբարք Աւետիքեան	165,
Բարեպաշտ ոմն	16,20
Նշան Հարենց	33,
Ստեփան Պապօյեան	11,10
Յարութիւն Կոստանդեան	33,
Մարգար Ապրօ	165,
Եղբարք Մաքսուտօֆ	66,
Աւետիս Կալէնտէրեան	33,
Յովհաննէս Պալթազարեան	16,20
Մատթէոս Զարարօղլեան	10,
Բարեպաշտ ոմն	16,20
Ստեփան Տէտէեան	66,
Յարութիւն Հարոնեան	33,
Յակոմբ Մէնէմէնցի	33,
Պետրոս Պալեան	39,
Բարեպաշտ ոմն	8,10
Սիմոն Վէմեան	66,
Յակոբ Մերկերեան	33,
Սիմոն Զաքրճեան	33,
Պետրոս Թաթիկեան	33,
Տիրան էֆէնտի Թադթագեան	66,
Զարեհ էֆէնտի Տիլպէրեան	66,
Պետրոս Աւագեան	33,
Գ. Պուպլի	66,
Պօղոս Կ. Տիլպէրեան	45,
Ստեփան Ճշմարտախօսեան	24,
Թադէոս Օտապաշեան	18,
Մարտիրոս Ալփիարեան	33,
Բարեպաշտ ոմն	132,
Եղբարք Մ. Դաւիթ Շէրիթճեան	33,
Նշանաքօ մատղորդ հիւանդանոցի	66,
Ցաւութիւն մատղորդ	33,

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

Քաղաքի մէջ մեռեալներ թաղելու սովորութիւնը ողջապահիկ կանոնաց հակառակ դրութիւն ճանչցուած է ի բնէ անտի։ Բարեխնամ կառավարութիւնն ասկէ չորս տասը տարի առաջ ստիպողական հրամանագիրերով քաղաքիս ամեն ազգաց ուշադրութիւնն հրաւիրած էր այս կարեւոր կէտին վրայ, պատուիրելով որ իւրաքանչիւր ազգ քաղաքէս դուրս յատուկ գերեզմանատուն պատրաստէ, և անդ թաղէ իւր ննջեցեալներն։ Կառավարութեան այն օրինաւոր հրամանը խիստ քիչ միջոցի մէջ ի գործ դրին եւրոպացի, յոյն և մահմէտական ժողովուրդներն. հրէից գերեզմանատունն արդէն քաղաքէս դուրս էր։ Այս մասին միմիայն մեր Ազգն յետնեալ գտնուեցաւ. և այն յետամնայութիւնն ոչ միայն պատիւ չէր բերէր, այլ նաև կառավարութեան այսքան ժամանակ ցոյց տըւած ներողամտութեան դէմ զիջումն մի կրնար կարծուիլ։

Ասկէ առաջ Նախորդ վարչութեան մին, (որոյ Ատենապետն էր հանգուցեալ Մեծ. Յակոբ էֆէնտի Տայեան), իրաց կարեւորութիւնն լաւ զգալով քաղաքիս արուարձանեայ կողմանքը Եւրոպացւոց գերեզմանատանց կից ընդարձակ և պատշաճաւոր գետին մի գնած և Ազգին սեպհականութիւնն ըրած էր, որոյ առջեւի կողմէն Այտընի երկաթուղւոյ գիծը, և յետուստ Մելէս գետը կ'անցնին։ Գաւառ. ժողովն ևս որոշած էր որ նոր գերեզմանատան պարիսպներն քաշուին և փոքրիկ մատուռ մի շինուի, և իր այն որոշումը հաղորդած էր Ազգ. վարչութեան որ գործադրէ։ Ազգ. վարչութիւնն աջակցութեամբ Տնտեսական խորհրդոյ փութաց այն պէտքն լրացունել, յառաջագոյն պէտք եղած դրամական միջոցներն պատրաստելու զբաղելով, և յաջողեցաւ իսկ իւր սովորական աշխօղուտ գործունէութեամբն։

Եւ առաջիկայ երկուշաբթի յաջողութեամբ Տեառն սկիզբն պիտի լինի պարիսպներու շինութեան, որմէ զկնի գերեզմանատեղեաց կանոնաւոր բաժանումներն և պարտապատշաճ մատուռ մը կառուցումը պէտք է պատրաստուի որով Ազգին այն մեծ պէտքն ևս լրանայ։

Ազգային վարչութեան այս մասին թափած ճգունքն գոհութեամբ սրտի շնորհաւորելով հանդերձ՝ կըխոստովանիմք նաև այն դժուարութիւններն որ թերևս դրամական միջոցներու անբաւականութեան պատճառաւ ընդ առաջ ելնեն. մանաւանդ Մատուռի շինութեան մասին։ Սակայն Զմիւռնիոյ պէս ազնիւ հայաբնակ քաղաքի մի մէջ Ազգս վարչութիւնն բնաւոր պատճառ ունի ըստ մեզ խրախուսիչ մխիթարութիւն և յոյս տածելու յինքն, զի վայելչակերտ Մատուռի մը ճակատին վրայ ոսկի տառերով անմահ անուն ժառանգելու և յազգաց յազգս մտնչենաւորուելու սուրբ զգացումը կրել արդէն բնածին է վեհանձն ոգիներու։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զատկական օրերը գեղեցիկ օդերովն և բաւական հանդարտութեամբ անցան, բաց ի մի քանի աննշան դէպքերէ, որոց մէջ միմիայն դոն տեղի ունեցած է յոյնի մը իւր գինեճաշ ընկերէն վիրաւորուիլը, որ անմիջապէս մեռաւ։ Կառավարութիւնն անդադար կըհսկէր, գրեթէ ամեն բազմախուռն փողոցներու մէջ պահակներ կըպրտէին։

—Գոհութեամբ սրտի կըշնորհաւորեմք քաղաքիս պարսկական հիւպատոսարանի թարգման սպարթացի Փէհեա օղլու Մեծ. Խաչատուր էֆէնտիի Պարսից Շահէն կոչմէ Արեւու և Առիւծական կարգի չքանշանով պատուուիլը։ Յիշեալ էֆէնտիի բնածին ձիրքերն, և գովանի բարեմասնութիւնքն ի մօտոյ մեզ ծանօթ լինելուն, տարակոյս չունիմք որ աւելի բարձր աստիճաններու արժանաւոր պիտի հանդիսանայ։

—Քաղաքիս բնակիչներէն կեսարացի Հայ մի իւր եղբօր կնոջ վրայ հրացանի մի քանի հարուածներ արձակելով կ'ուզէր սպաննել զանի. բայց բարեբաղդաբար և ոչ մի հարուածն չյաջողեր նորա եղեռնական նպատակին հասնելու, և ձերբակալուելով կառավարութեան բանտը կըդրուի։ Կ'ըսուի թէ՝ այն եղեռնագործութեան պատճառ տուածէ ընտանեկան անմիտ նախանձու կիրքը։ Բանտարկեալն մտային վիճակը հետազօտել խանդարուելու երևոյթներ կնշմարուին։

—Քաղաքիս մաքսատանի փոխադրութիւնը, որուն համար ասկէ առաջ Արշալոյս մէջ ծանուցուած էր թէ Մարտ 1ին պիտի կատարուի քարափանց ընկերութեան կողմէ պատրաստուած նորաշէն մաքսատունը փոխուելով, փոքր ինչ ժամանակ յապաղելէ զկնի Բ. Դռնէն եկած ստիպողական հրամանագրին համեմատ անցեալ շաբաթ օր հանդիսապէս կատարուեցաւ, և նոյն օրը գործառնութեանց սկիզբն եղաւ։

—Ամերիկայի Թրանթօն Գրէկաթ'ն չորեքշաբթի իրիկուն մեր նաւահանգիստէն մեկնեցաւ Պէյրութ երթալու։ Կըհաստատեն թէ մօտերս մեր նաւահանգիստը պիտի ժամանեն Վիժնէնկ փրէկաթն ու երկրորդական կարգի գործէթ մը։

—Զատկի չորեքշաբթի օրն քաղաքիս Յունաց սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյն մէջ յատուկ գոհաբանական հանդիսաւոր պաշտօն կատարուեցաւ ի յիշատակութիւն տօնախմբութեան անուան Գէորգայ վեհափ. թագաւորին Ելլադայի։ Հիւպատոսական պաշտօնէութիւնն և ազգային նշանաւոր անձինք ներկայ էին այն հանդիսին, զկնի որոյ վեհափ. հիւպատոսն սովորական այցելութիւններն ընդունեցաւ։

—Ինչպէս ամեն տարի, այս տարի ևս ձիարշաւի Course խաղը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օրը Պուճա գիւղի ստորոտը գտնուած ընդարձակ դաշտին մէջ. Խուռն բազմութիւն արանց և կանանց ձիարձակարանը կըշրջապատէին, կիցիչ արեգական տապը կըմեղմէին հովանաւոր վրաններն ու արեւմտեան զովացուցիչ հովը։

Մրցանակ շահողներն եղան

Պ. Ժօրժ Օ. Ժօլլի ձին Զուլու,
Պ. Ադատօբուլօյի ձին Բիճ-Օսման.
Պ. Քօստայի ձիերն Պրաւօ, Սքօպէլէֆ,
Պ. Քուրմուլլիի ձին Շիքնիան,
Պ. Տ'Անտրիայի ձին Կալիօսթրօ,
Պ. Արիսթիտի ձին Քամպուր,
Պ. Մուսքուսիսի ձին Ֆինա,
Պ. Վէնթիրօցցի ձին Թէլէմաք,
Պ. Ժաքսօնի ձին Ցինկօ,
Պ. Բախաքիի ձին Տօնա Սօլ,
Պ. Սքալամբինիի ձիերն Վոլթաքէֆալա, Բուսօ, Ապաէլքատէր,

Մրցանակներն էին 1650էն մինչև 10,000 ղրուշ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Զատկական տօներու պատճառաւ մեր հրապարակի մէջ գրեթէ նշանաւոր գործողութիւնք տեղի չունեցան. իսկ ապրանաց գիներն ևս մեր վերջին թիւէն զկնի, անշարժութեան պատճառաւ իյնալու հակամէտ կ'երևին։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. Թշուառութեան և գութ
Բ. Գեղեցկին և գեղարուեստ
Ի Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԷ

Սոյն 90 երեսէ բաղկացեալ մատենիկին մէջ Առաջին Տերեւքի հեղինակն իբր բանաստեղծ գողարիկ լեզուաւ և իբր գաղափարակ հետախոյզ ոգւով կըբացատրէ և կըհաստատէ Գթոյ և Գեղեցկի զգացումներուն ազգայնոց մէջ զարգացման պէտքն։

Կեդրոնատեղին է Կ. Պոլիս Եէնի Ճամի Չիլինկիրլէր ճաշտէսի թիւ 2, Ս. Ղուկասեան գրատունը, կըծախուի նաև ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 5 ղրուշ արծաթ։

Տէր արտօնատէր,
Գրիգոր Գ. Պալըզայեան.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ